

VENDÉGKÖNYVEK KEGYHELYEKEN, KÓRHÁZAKBAN ÉS SZÁLLODÁKBAN – A RITUALIZÁLT VISELKEDÉSMÓDOK ÚJ, ÍRÁSOS FORMÁI ÉS FORRÁSAI

Az utóbbi időben mindinkább előtérbe kerültek a néprajzi kutatásokban – különösen néhány területen – az írásos források, míg korábban szaktudományunk elsősorban az orális források rögzítésére és elemzésére épített. Ez a váltás sok új megközelítést tesz lehetővé a mindennapi élet számos területének megismerésére vonatkozóan. Részből teljesen új kéziratok források: emlékkönyvek, levelek, gazdasági feljegyzések, családtörténetek, templomi hirdetési könyvek, imádságok, énekek, nóták, peres iratok, grafittik stb. megtalálásáról, felfedezéséről van szó, részben pedig új elemzési és megközelítési módok kialakításáról a már korábban is elemzett források: boszorkányperek, anyakönyvek, historia domusok, tanácsi jegyzőkönyvek vonatkozásában. Mindezek mellé a kutatás forrásbázisának kialakításánál egyre hangsúlyosabban irányul a figyelem a nyomtatott írott forrásokra (sajtó, olvasmányok, prédikációk, azaz irodalmi kínálat), valamint a különböző képi forrásokra (kis szentképek, szentképek mint lakásdíszek, könyvillusztrációk, fényképek, családi/egyéni fényképgyűjtemények stb.).

Mind a régebb óta ismert és felhasznált, mind pedig az újonnan „felfedezett”, kutatásba bevont forrásoknál nagyon lényeges megjegyezni, hogy a modern kutatás legtöbb esetben nem, vagy nemcsak forrásként használja, hanem önmagukban és önmagukért is vizsgálja őket. Úgy tűnik számomra, hogy e forráselemzések némelyike jól besorolódik egy olyan megközelítési, szemléleti módba, amelyet röviden a *ritualizált viselkedésformák vizsgálatának* nevezhetünk.

Ebben a szemléletben a ritus felfogása kissé eltér a klasszikusok ritusfelfogásától, amely azt erősen a vallási jelenséghez kötötte, benne a szent és a profán megnyilvánulásának arányait (is) elemezte, s a ritusban akár hatalmi viszonyok ellenőrzött formájú kifejezését is látta. Ez a klasszikus felfogás a cselekvési módok egy-fajta (szakrális - profán) hierarchiáját állította fel.

Egy másfajta megközelítés a ritust tágabban értelmezi, azt sokkal inkább egy olyan sajátos *cselekvési módnak* tekinti, amely értékterhelt viszonyok modellszerű viselkedési mintákkal való kifejezése, célja és funkciója pedig ezeknek a viszonyoknak és az általuk képviselt értékeknek a kifejezésre juttatása és legitimálása. Szemiológiailag egy jel vagy szöveg csak más jelekhez/szövegekhez való

viszonyában kapja meg sajátos jelentését. A ritualizálás, mint cselekvési folyamat jelentéstartalma természetesen csak más cselekvésekhez, más cselekvési formákhoz viszonyítva értelmezhető. Rituálisan cselekedni annyit tesz, mint a mindennapi cselekvés során finom különbségeket, ellentéteket és stratégiákat előhívni, s értékteljesen egymástól megkülönböztetni. *A ritualizálás* ugyanis nem más eszerint a felfogás szerint alapszinten, mint a *cselekvési módok közti választás*. Összetettebb vonatkozásban, vagy bonyolultabb szinten *a ritualizálás a cselekvésnek olyan módja, amely kitüntetett/sajátos ellentéteket alkot, magát fontosabbnak, jobbnak és hatékonyabbnak tartja*.

Ez a fajta felfogás számomra azért szimpatikus, mert megközelítési és vizsgálati módot/utat kínál a nem-vallási jelenségek (rítusok) értelmezéséhez is. Más szavakkal a rituálizálás lehetőséget kínál a viselkedési stratégiák közti választásra, a mindennapitól való eltérésre, s ezeknek az eltérések kifejezésére, e kifejezések kitüntetett módját teszi lehetővé. Választási lehetősége van ily módon arra, hogy e „kitüntetett kifejezésmódok”-hoz nagyon régi hagyományokból vagy hagyományokat válasszon, de megengedi a radikálisan új választás lehetőségét, sőt akár improvizációkat is, mint kifejező eszközöket. *A rituális* ebben az összefüggésben *a rutinszerűvel áll ellentétben*.

E felfogás segítségével véleményem szerint jól tudjuk értelmezni a 19-20. század, vagy a lassan ráánkösztő 21. század, a kisebb-nagyobb közösségek sok-sok új, szimbolikus viselkedésmódját, gyakran szekularizált rítusát: a politika, a sport, az oktatás, az állam- és pártélet, a nemzetközi kapcsolatok, vagy pl. az önzonosság kifejezésének szintjén is.

Az ily módon felfogott ritualizált viselkedésmódok számos formáját igyekeztünk és igyekszünk a szegedi egyetem Néprajzi Tanszékén vizsgálni: dokumentálni, leírni és értelmei az elmúlt néhány évben. Csak néhány példát hadd említsek: egy faluközösség szekularizált ünnepei, a bajai halászlé-főző verseny és fesztivál, a szegedi Eötvös-Kollégium diákjainak vizsgázási szokásai, a ballagás, a nyomtatott születési és esküvői értesítők, templomi vendégkönyvek, templomi beíró könyvek, templomi hirdetőkönyvek, családi mítoszok alkotása szövegben és képben, gyógyfürdők hálatáblái és vendégkönyvei stb.

Sőt, tanszékünk ennek a felfogásnak az értelmében saját, tanszéki diplomaosztó ritust is szervezett és tart. Mindezt nem az egyetemi diplomaosztó helyett, hanem az után, de annak személytelenségét, és mechanikus voltát, rutinszerűségét kissé ellensúlyozva, sajátos, csak a szűk csoport (tanszéki hallgatók, oktatók) által ismert szimbolikus nyelvet használva alakított ki egy új hagyományt.

E felfogás értelmében kerülhetnek egymás mellé, egyenrangúként, tartalmilag hasonlóként, de nem teljesen egyforma jelenségeként rövid előadásom tárgyát képező írásos források: a templomi, a kórházi és a szállodai vendégkönyvek, *mint a köszönet és hála kifejezésének rutinszerű mindennapi módjával szemben álló, azt sajátos módon kifejezésre juttató ritualizált viselkedésformák, illetve elemezhető szövegi megjelölésük, a vendégkönyvek*.

Előadásomban nemcsak az időhiány miatt, hanem a kutatás állását is tükrözve, elsősorban a templomi vendégkönyveket (nem kizárólag kegyhelyekről),

hozzájuk kapcsolódva gyógyfürdők hátatábláit, másodsorban a kórházi vendégkönyveket, legrövidebben s harmadsorban a szállodai vendégkönyveket (pontosabban egyet) mutatok be, illetve vonok be az elemzésbe.

1. Vendégkönyvek templomokban, kegyhelyeken

A magyar néprajzi szakirodalomban nem találtam hasonló forrással foglalkozó anyagot, és az európai vallási néprajz sem bővelkedik ilyen munkákban, ezidáig nagyon kevés e témával kapcsolatos feldolgozás született.

A mai Szlovákia déli részén, Vecseklő magyar falu határában, a Básti hegy egyik szurdokvölgyében található egy forrás és egy Mária tiszteletére szentelt kápolna. A Máriához és forráshoz látogatók gyakran írták neveiket a szobrot rejtő kis koliba oldalára, vagy vésték késsel a falba, fába, hogy megörökítsék ittjártuk tényét és kéréseit. 1970-ben a kápolna gondozója füzetet és ceruzát függesztett ki, hogy így óvja meg a kápolna falát a rongálástól, s hogy a látogatók abba írhasanak.

Itt találkoztam először a gyakorlatban az írott devóciónak ezzel a sajátos formájával.

Az általam ismert legkorábbi időszakra vonatkozó magyarországi említés Hetény János 1951-ben írott, hamarosan sajtó alá kerülő (*Devotio Hungarorum* 7. Szeged, 1999.) kézírata. Hetény János a Salgótarján melletti (É-Magyarország) Karancs-hegyi Szent Margit kápolnával kapcsolatos kutatásai során említ vendégkönyvet, amelyet a két háború közötti időszakban használtak. Időben korábbi előfordulást (most még) nem tudunk. Majd megjelentek e könyvek másutt is. Amit ismerünk: Máriakálnokon (Gahling, Moson m.) 1947-ben, ezt Emlékkönyvnek nevezte el papi elindítója – erről szakdolgozat készült a szegedi egyetemen, s a vendégkönyv bejegyzései rövid magyar és német nyelvű elemzéssel a *Devotio Hungarorum* sorozat 6. köteteként már nyomdában vannak, megjelenésük hamarosan várható –, de az elmúlt években hasonló könyveket tettek ki a hívek és a zarándokok számára Csíksomlyón, Máriapócsan, Máriagyűdön és a szeged-alsóvárosi kegytemplomban is. Szegeden van hasonló könyve a ferences testvéreknek külön, a kolostor házikápolnijában is. Lehetséges, hogy a szokás más templomokban és kegyhelyeken is él, csak nincs róla tudomásunk és senki sem vette őket még számba. (Ezért is tartjuk fontosnak, hogy hallgatóink segítségével mind nagyobb körben regisztráljuk e szokás meglétét.) Sőt, társulati használatban is léteznek (Csíkszentdomokos - Fábíán Gabriella szakdolgozata, Budapest, 1999). Egy két évvel ezelőtti szegedi alsóvárosi kutatásunk keretében Frauhammer Krisztina feldolgozta a búcsús ünnep két napjának bejegyzéseit. E rövid tanulmánya megjelent.

Érdekes volna tudni a templomi vendégkönyvek kitételének motivációit ma és annak idején. A máriakálnokit 1947 és 1952 között - minden előzmény nélkül – öt évig használták a hívek. Helyi előzménye nem volt, de a folytatása is elmaradt.

E könyvek párhuzamai a britt templomokban fellelhető *intercessions books* elnevezéssel. Németországban és Ausztriában általános szokásnak tűnik, hogy a templomokba kitett *Fürbittenbuch* vagy *Anliegenbuch* nevű könyvbe bármelyik hívő feljegyezheti kéréseit és köszönétét, kifejezheti háláját, majd a könyvet meghatározott időközönként a szentmise felajánlási részében az oltárra helyezik a kenyér és a bor mellé. Ezt teszik a szeged-alsóvárosi templomban is. Ahol nincs ilyen könyv kitéve (pl. Altötting, Parzham, Stockholm, Padova, stb.), ott a hívek cigarettapapírra, képeslapokra írnak és ezeket helyezik az oltárra. Ez egyértelműen azt mutatja, hogy az emberekben igény van arra, hogy írásban megfogalmazzák Istenhez (szentekhez) irányított vallásos gondolataikat: kéréseiket, hálájukat, bánatukat és örömeiket. A szokás megvan osztrák evangélikus templomokban is. A horvátországi Eszék városában falba vésve, illetve falra írva dokumentáltak hasonló feljegyzéseket. Megvan ez Mariazellben is.

Az újonnan felfedezett műfaj tehát nem minden előzmény nélküli, sőt a példák tanúsága szerint abba a vonulatba kapcsolódik, amelyet Walter Heim megfogalmazását alapul véve összefoglaló néven *népi írásos vallásosságnak* nevezhetünk. Ennek a népi írásos vallásosságnak modern megnyilvánulásai azok a könyvek melyeket Németországban, Ausztriában *Fürbittenbuch*nak vagy *Anliegenbuch*nak, Angliában *intercessions books*nak neveznek. Állandósult és egységes magyar megnevezése még nincs ezeknek a könyveknek. Első hazai leírójuk, Frauhammer Krisztina *vendégkönyvnek* nevezte el őket. Műfajilag kapcsolatba hozhatók a mirákulumok szövegeivel, falra írott formái (kizárólag!) formailag a graffitikkal, a votív táblák szövegeivel, a szentekhez (Istenhez) írt levelekkel. A devotio e formájával mutatnak nagy hasonlóságot azok a szövegek, hálanyilatkozatok, amelyek a vallásos ájtatos újságok hasábjain jelentek meg. Az eddigi kutatások alapján néhány közös formai és tartalmi vonásuk:

1. Leggyakrabban Mária kegyhelyeken, szentek kegytemplomaiban, ritkábban más templomokban találhatóak, főleg katolikusoknál, de esetenként más helyeken is (evangélikus, zsidó).

2. Füzetbe, papírra, falra, padra íródtak.

3. Címzettjük leggyakrabban egy szent, a katolikusoknál Mária, Jézus vagy maga Isten.

4. Általános vagy konkrét kéréseket, ill. a teljesített kérésekért mondott háladákat, köszönetnyilvánításokat tartalmaznak.

5. A feljegyzők kora, neme, és az adott történelmi helyzet kihat az üzenetek témájára.

6. Bár spontán megnyilvánulásoknak látszanak, kifejezésmódjuk ezért az esetek nagy többségében egyéninek tűnik, megfigyelhető a „műfaji” kötöttségekhez igazodás kényszere. Ritkábban irodalmi alkotásokból (vers), egyházi énekekből, imákból, emlékkersekből kölcsönözték szövegeiket.

7. Gyakoriak az anonim feljegyzések, ezért a közvetlenség, intimitás jellemzi őket.

A szegedi egyetem Néprajzi Tanszékén 1996-ban megkezdődött e szövegek gyűjtése és archiválása, folyamatos feldolgozása és kiadása.

1/a A Lukács fürdő hátatáblái

A fenti forráscsoporttal, valamint a búcsújáróhelyek, kegyhelyek szentkútjainak és forrásainak fogadalmi tárgyaival, offereivel, valamint a modern idők templomi márvány hátatábláival mutatnak nagy hasonlóságot a gyógyfürdők márvány hátatáblái. Módszeres feldolgozásuk, regisztrálásuk, a gyógyfürdők betegeinek, valamint dolgozóinak hozzájuk való viszonyának interjúk segítségével történő rögzítése, készíttetésük motivációinak lejegyzése és elemzése még elvégzendő feladat.

1998 őszén egyik tanítványom (Neuwirth Judit) a budai Lukács fürdő hátatábláit (közel 50 darab) dolgozta fel, leírta szövegüket, s ezek adatait elemezte. Azóta folyamatosan végzi az interjúkészítést. Munkáját várhatóan ez év folyamán befejezi.

A Lukács fürdői hátatáblák szövegének szerkezete a következő:

(megszólítás)		
a betegség (és súlyosságának) leírása		
köszönet és hála		
dátum (hely, év)		név
		(foglalkozás) lakhely

A különböző méretű márványtáblák (a régiek nagyobbak, hosszabb szöveggel, az újabbak kisebbek, rövidebb szöveggel) szövegeinek állandó eleme a betegség jellegének és súlyosságának említése, amelynek célja a gyógyulás jelentőségének, csodával határos módjának, rendkívüliségének hangsúlyozása. Gyakran nem konkrét betegséget említenek, hanem általánosítással „bajt, szenvedést, betegséget”, majd pedig a gyógyulást, a betegségtől való megszabadulást.

A falra erősített táblák szövegei a századfordulón kialakított új hagyomány, rítus formái. Jelenlétükkel legitimálják a gyógyfürdő tevékenységét, erősítik és terjesztik hírét. A krízishelyzetből szabadulás belső lelki kényszere révén a hála és köszönet kifejezői. A szövegek címzettje azonban nem a gyógyfürdő/kórház orvosi személyzete, hanem legtöbbször a gyógyfürdő mint intézmény, a fürdő vize, néhány esetben pedig Isten és Szent Lukács. (Szent Lukács evangelista, orvos, festő szinte véletlenszerűen lett e hely névadója: a Loch-bad = Lukács-fürdő névből a múlt századi névadással jött létre, de nagyon is belső logikára és szimbolikára építve a Szent Lukács fürdő név!)

A Lukács fürdő hátlatáblái mintegy átvezetnek bennünket a szakrálisból a profán környezetbe, ám ahol a köszönet és hála megnyilvánulásának hasonló kényszereit, ritualizált formáit láthatjuk.

Egy-két szövegpélda:

*„Makacs lumbago évekig kínozott
Szt. Lukács abból kigyógyított.”*

„Hálából Szent Lukács gyógyító vizéért.”

2. Kórházi vendégkönyvek

A köszönet és hála szöveges, írott megnyilatkozási formái tehát nemcsak valóságos környezetben találhatók meg. 1999 elején egy budapesti kórház folyosóján a falra akasztva láttam egy *„Vendégkönyvet”*. Átlapozva betegek beírását, többnyire hálálkodó sorait olvashattam, amelyben megköszönik a figyelmes bánásmódot, a gondos kezelést, és a gyógyulást (trivales Wunder Assion/Eberhart). Hasonló *„Vendégkönyvet”*, Babakönyvet találtam a szülészeti osztályon is. Ez utóbbiban több száz, az elsőben csupán néhány tucat beírást rögzítettek. Mindkét könyv 1995-től indult, azaz viszonylag új jelenségről van szó.

A gégészeten 1995-ben nyitották meg, az az első bejegyzés. Nemcsak köszönet, hanem elmarasztalás is (egyetlen egy) van benne. A lapok elpiszkolódásából úgy látom, a kórházi személyzet és a betegek olvasgatják. Egy bejegyzés – egy oldal. A főnővér emlékezete szerint egy beteg kérte tőle. Az igazgatói ülésen megkérdezte az igazgatót, van-e ellene kifogása, hogy kitegye. Mivel nem volt, kitette, s a beteg irt bele. Igazgatói engedéllyel van tehát kint. Ő hetente elolvassa, ki mit irt bele. Sok beteg igényli szerinte. Egy másik nővér szerint nem azt írják be, amit gondolnak, hanem amit elvárnak tőlük. A szülészeten szerinte nem így van, ott a valóságot írják, az szerinte helyes. A gégészeten nem jó. Tudomása szerint van még ilyen vendégkönyv az egyes belgyógyászaton. (Látogatás I. bel, nincs vendégkönyv. A főnővér szerint nem is volt. Ezt a gégészeten azonban kétségbe vonják, s azt mondják, biztosan valaki csúnyát irt bele, s azért bevették, eltették. Nagyon fontosnak tartom ezeket a reflexív megnyilvánulásokat!)

A szülészeten a kismamák kapnak egy emléklapot is. Aláírja az orvos és a szülésznő, egy nővér - s abba beleteszik a baba képét. Az újszülött osztályon pár nap múlva újra lefényképezik a gyereket. Aki kismama akar, az ezekből a képekből beletesz az ottani vendégkönyvbe is. A vendégkönyv a szülészeten is a nővérszoba mellett van, csak a kismamák és a személyzet számára megközelíthető helyen. Az engem informáló nővér nem írta bele.

A Gégészeti Osztályon a főnővér szerint az éves betegforgalom kb. 1600/1800 beteg. A Vendégkönyvet azonban 1995 szeptembere és 1999 februárja között

mindössze 40 beteg vette igénybe, azaz százalékosan szinte alig kifejezhető mértékben.

A gégészeti vendégkönyv beírásainak évek szerinti megoszlása:

1995.	1. szeptember 1 beírás +
összesen: 1	1996.
2. január 29. +	3. április 10. +
4. április 19. +	5. június 8. +
6. június 8. +	7. no date +
8. október 2. +	9. október 2. +
10. no date + német képeslap	összesen: 9
1997.	11. március 5. +
12. július 16. +	13. november 12. +
14. november 16. +	15. no date +
16. december 26. +	összesen: 6
1998.	17. február 6. +
18. május 2. +	19. április 22. +
20. május 14. +	21. június 8. +
22. június 24. +	23. június 24. +
24. no date +	25. augusztus 26. +
26. augusztus 27. +	27. szeptember 25. +
28. október 28. +	29. december 19. +
összesen: 13	1999.
30. január 11. +	31. január 11. +
32. január 28-30. +	33. no date +
34. február 1. ---	35. február 11. +
összesen addig: 11	

Felkerestem a szülészeten a főnővért és az osztályvezető főorvost, aki készséggel hozzájárult a vendégkönyv feldolgozásához. A szülészeten az ügyeletos orvosi szoba mellett s valóban ki van téve egy nagyméretű könyv egy asztalra a folyosón, amit látszat szerint sokan olvastak már. Az oldalak el voltak piszkolódva. A főnővér és a nővérek nagyon fontosnak tartják a könyvet, védik, őrzik. (Az én vizsgálatomnak sem nagyon örülnek.) A professzor emlékezete szerint a szülészeten az alternatív szülés bevezetésekor, 1995-ben létesítették a vendégkönyvet, hogy mód legyen a szülő nők véleményének, tapasztalatának, benyomásainak rögzítésére. Az évi 1200/1300 szüléshez képest 1995 és 1999 februárja között kb. 350 ember írta le gondolatait. Nagyobb részt köszönetek, röviden, de vannak több oldalas visszaemlékezések, reflexív írások a szülészeten tapasztaltakról is. Ám ezek is csaknem mind tartalmazzák a sztereotip köszönő sorokat, mondatokat.

Egy-két szövegpélda ismét:

„1996 márciusában és áprilisában több alkalommal jártam és feküdtem a Szent Imre Kórház Gégészeti Osztályán kivizsgálás, műtét és kezelés céljából.

Gyógyulásom alkalmából szeretném kifejezni köszönetemet az osztály orvosainak, nővéreinek és valamennyi munkatársának azért a magas színvonalú, figyelmes és bizalmat keltő ellátásért, amit tőlük kaptam. Elismerést érdemel az elhelyezés és ellátás kulturáltsága, az osztályra jellemző rend, szervezettség és tisztaság is.

1996. április 10.

*Őszinte köszönettel
Dr. XY (férfi)
cím”*

„Tisztelt Gégészet!

Ez úton szeretnék köszönetet mondani az osztályon dolgozó orvosoknak, nővéreknek és minden egészségügyi dolgozónak, hogy kedvességükkel és szakértelmükkel hozzásegítettek a gyógyulásomhoz.

96. X. 2.

X Y (férfi)”

3. Egy mátrafüredi panzió vendégkönyve

Egy gyöngyösi kalapossegéd (Ivanits Imre) az 1930-as évek elejének nehéz gazdasági helyzetében mesterségéből, iparából nem tudott megélni. Ezért Bene pusztán (ma Mátrafüred), megvett egy használaton kívüli kallómalmot a Kallók völgyében, azt átalakította, s megnyitotta benne panzióját. Az 1930-as években kiterelvényesedő hazai turizmus kellő forgalmat biztosított a panzió számára. Visszatérő vendégek, családok jártak oda egészen a 40-es évek végéig, főleg Budapestről. Kialakult egy törzsvendégi kör. A panziótulajdonos és felesége törekedett a panzió családias jellegének kialakítására. Sokat foglalkoztak vendégeikkel.

Az 1940-es évek elejétől vendégeik egy vastagabb vonalas füzetbe írták bele gondolataikat, megjegyzéseiket. Ezek kivétel nélkül köszönetmondások, amelyekben a panziótulajdonosnak és feleségének megköszönik a jó ellátást, a gondoskodást, a biztosított pihenési, kikapcsolódási lehetőséget. sokszor nemcsak a jó ételeket, hanem még a jó időt is.

(37. oldal)

Összeköti-e valami ezt a három (négy) szövegcsoporthot?

Tartalmilag azonosak, hiszen hálát, köszönetet fejeznek ki.

A templomi beíró könyvek bejegyzései ezen túl *tematikailag* nagyon sokrétűek lehetnek, azaz céljuk köre nagyon széles, hiszen címzettjük (Isten, Mária, szentek) mindenható, vagy legalábbis hatalmas közbenjáró: kérések a mindennapi élet sokféle dolgában, kérés házasságra, szerelemre vonatkozóan, kérések belső béke, védelem iránt, egészségért, erős hitért, bűnök bocsánatáért, hála és köszönet mindezek elnyeréséért.

A kórházi vendégkönyv hálanyilatkozatai és köszönetei tematikailag már egysíkúbbak, hiszen a betegségtől való szabadulásért, az egészség visszanyeréséért, azaz a gyógyulásért, valamint gyermekük megszületésénél való közreműködésért mondanak köszönetet az orvosoknak, a gondos ápolásért pedig a nővéreknek.

A panzióban vezetett vendégkönyv bejegyzői pedig a pihenésért, a gondoskodásért, az ellátásért mondanak köszönetet a panzió tulajdonosának és feleségének.

A tematikai összevetésnél azt látjuk tehát, hogy van egyfajta *deszakralizálódás* is e sorrendben, mind erősebb belekapcsolódás, beleágyazódás a hétköznapiok történeteibe: 1. a lelki bajok, 2. az egészség helyreállítása, 3. az üdülés, szabadidő, pihenés.

A *címzettek* köre is ezt mutatja: 1. Isten, szentek, 2. a speciális szakismerettel rendelkező orvos, 3. házigazda és háziasszony. Az összevetés alapja a szent és a profán jelenlétének mértéke, egymáshoz való viszonyának aránya.

A rítus, a ritualizálás klasszikus elemzési szempontjából, elsősorban a szent és a profán viszonyának szempontjából többféle észrevételt tehetünk a jelenségről, amelyek a szakralizálódás és a deszakralizálódás (szekularizálódás) különböző szintjeit mutatják. Az alapszituáció mindhárom helyzetben hasonló:

1. az egyén krízishelyzetbe, vagy a mindennapitól eltérő helyzetbe kerül, 2. különböző mértékben függő viszonyt feltételez önmaga és az önmagán kívülre helyezett viszonyítási pontja (=Isten, szentek, orvos, vendéglátó) között, 3. ezáltal a kettejük között lévő viszonyt, kapcsolatot hierarchizálja, szakralizálja. Ennek mértéke természetesen nagyon eltérő lehet, mégis új rítusát ennek függvényében alakítja, s írja meg szövegeit.

Amíg a templomi vendégkönyvek beírásai ezt teljes mértékben alátámasztják, addig a kórházi és panziói könyvek bejegyzései néha egyenrangú, vagy majdnem egyenrangú viszonyt tükröznek, a szolgáltató és a szolgáltatást pénzéért igénybe vevő, (majdnem) egyenrangú emberek viszonyát.

Az amúgy is alá - és fölérendeltséget jelentő beteg és orvos viszony mintegy misztifikálódik, „szakralizálódik”, s kiterjed a kórház/osztály minden dolgozójára, egész személyzetére. Ez kvázi-vallási jelenséggé teszi a kapcsolatot, amelyben az egyén aláveti magát egy rajta kívül/felette állónak, amely/aki azonban már nem transzcendens hatalmú. Ám mindenképp önmagánál nagyobb hatalmúnak (tudásúnak) tartja, amely hatalomnak (tudásnak) ő kiszolgáltatója.

A templomi hálatablák, valamint a Lukács fürdő hálatabláinak szövegei hasonlóak a templomi vendégkönyvek bejegyzéseihez, mintegy azok sajátos változatainak tekinthetők.

A *formai hasonlóság* is nagy a három/négy csoport között. A szövegek formailag hasonló felépítésűek, szerkezetük azonos. A beírók valakinek, valakiknek köszönetet mondanak az elnyert/megkapott kegyért, kegyelemért, szolgáltatásért. Ez utóbbiért mondott köszönet meglepő tűnhet, hiszen mind a kórházban, mind a panzióban eltöltött időért, az ott elvégzett munkáért fizettek. A beírások azonban egy nem teljesen egyenrangú viszonyról beszélnek. A beíró és a címzett között alá-fölérendeltségi, legalábbis függő viszonyról beszélhetünk. E kapcsolatban az orvos, a panziós (vendéglátó) szerepe értékelődik át/fel, akinek a beteg és a vendég kiszolgáltatva érzi magát, s kapcsolatuk hasonló értelmet kap a kegyhelyek, templomok, társulatok gyakorlatában feltalálható könyvekhez, illetve az azokban tükröződő ember/hívó és Isten (szentek) viszonyhoz. Azaz a kórházi és a panziói bejegyzések esetében egy szolgáltatási kapcsolat más szintre emeléséről, annak misztifikálásáról, szakralizálásáról van szó, egy személytelen kapcsolat „humanizálásáról” más oldalról. Kettős ellentétparban felírva:

Isten / szentek	- hívő
orvos	- beteg
üdülős	- vendég

Milyen formai és tartalmi jegyek alapján értelmezve sorolhatók a *rituális viselkedésmódok azonos formái* közé?

A ritualizálódás tágabb értelmezése alapján e szövegek valakinek valamiért köszönetet mondanak, a szövegeket leírók és beírók hálájukat fejezik ki. Természetesen a köszönetmondás, a hála kifejezése nyelviileg azonos formákra épül, ezért a különféle helyeken található írott köszönetmondások nagyfokú nyelvi kifejezésbeli formai hasonlóságot mutatnak.

A köszönetnyilvánítás rutinszerű, megszokott, elsősorban szóbeli (a kórházban legtöbbször, a templomokban ritkábban /Szent Antal persely/ pénzben is kifejezett) tevékenységével ellentétben (vagy párhuzamosan) a vendégkönyvekbe beírók újszerű, korábban szokatlan formát: a köszönetnyilvánításnak új stratégiáját választották. Ezt jobbnak, fontosabbnak és értékesebbnek vélték/vélik a szokványos más köszönetnyilvánítási eljárásoknál és módoknál. Az újszerűségre, innovációra való törekvésükkel azonban egy új modellt is teremtettek, amelyet e sajátos kommunikációs kapcsolatba kerülők közül sokan követtek. Egy olyan új „hagyományt” formáltak meg, amelynek – mint láttuk – gyökerei már voltak, vagy pedig hasonló jelenségekhez kapcsolódhattak. Az új hagyomány kényszerű követése azonban gyakran tartalmilag igen furcsa szövegeket is eredményezhet. Valószínű emögött egy olyan helyzet állhat, amikor a beíró érzi a rítus követésének kényszerét, ám nem rendelkezik a megvalósításhoz szükséges eszköztár (szövegpanelek, formulák, íráskészség) ismeretével.

A bejegyzések általános formai váza a következő:

(megszólítás)

a szituáció bemutatása - a krízishelyzet ismertetése, a betegség leírása

kérés vagy/és köszönetnyilvánítás
jókívánság (áldáskérés)

Az írás, a leírt szövegek maradandósága az állandóság érzését kelti, más oldalról pedig megerősíti, legitimálja is azt a hierarchikusan elrendezettnek érzett kapcsolatot, társadalmi viszonyt, amely a beírók és a címzettek között: Isten és ember, orvos (kórházi személyzet) és beteg, tulajdonos és vendég között létezik.

Mindez a viszonyrendszer a jelenség *hierarchizált térhasználatában* is tükröződik. A templom, a kórház/gyógyfürdő, a panzió, azaz egy rendkívüli az egyik, s a hét-köznapiok sokféle terei a másik oldalon. S ugyanez mondható az *időszervezetre* is.

A ritualizálásra való törekvés belső motiváció azonban hasonlóak lehetnek: a templom, a kegyhely, a kórház, az üdülő felkeresésének célja hasonló vagy azonos – a testi és lelki egészség helyreállítása, biztosítása, megóvása és fenntartása. A ritualizálást erősítheti a leírások révén létrejött ismétlődés, az ebből fakadó bőség, az írásos szövegformulákból fakadó díszítettség. Az írás, a rögzítés valósága pedig az állandóság, s ebből fakadóan a biztonság érzését sugallhatja. A hagyomány kínálta korábbi formákat nem, vagy csak részben tartották követendőnek, s ez a belső kényszer formálta ki az új hagyományt.

A *beírók társadalmi hovatartozása* és neve nem, vagy csak nagyon ritkán derül ki. Ez alól leginkább kivételt a kórházi vendégkönyvek beírásai jelentik, hiszen bennük csaknem minden esetben pontos névvel (és címmel) ellátott nyilatkozatot olvashatunk, esetleg olyan kvázi-rejtőzködő bejegyzést, amely a szoba és ágyszámra, mint a betegek legáltalánosabb kórházi megkülönböztetőjére utal. Ez esetben az idegen előtt az anonimitás biztosított, a címzettek azonban ismerik, tudják a feladót. A beírók társadalmi hovatartozása nem mindig derül ki. A templomi könyvek esetében feltételezés, hogy túlnyomó részben nők írják. Figyelemre méltó, hogy a kórházi köszönetnyilvánítások feljegyzői is főleg nők, de férfiak is és gyerekek is vannak közöttük. Státuszuk, foglalkozásuk azonban legritkábban derül ki. Figyelemre méltó, hogy leginkább a gyógyfürdő hátatábláinál olvashatjuk ezt. Legtöbbször még a templomi bejegyzéseknél következtethetünk a státusra: anya, nagymama, ill. tanuló.

Rövid tanulmányomnak több célja is van egyidejűleg. Először arra kívánt rámutatni, hogy a népi vallásosságban Magyarországon is jelen vannak újszerű, írásos formák, amelyeket a vallásos életben írásos devóciónak nevezünk, ezeket megtalálta a kutatás és foglalkozik velük. Az első szakmai publikációk is megszülettek, illetve hamarosan forráskiadványok is várhatók. Másodsorban szerettem

volna felhívni a figyelmet eddig fel nem fedezett forrásokra: gyógyfürdők, kórházak, panziók vendégkönyveire, amelyeket véleményem szerint ritualizált viselkedésformák sajátos, szekularizált megnyilvánulási formáiként is értelmezhetünk. Harmadsorban pedig szerettem volna elmondani véleményemet röviden a ritualizált viselkedésformákról. Örülnek, ha sok kritikát, sok észrevételt kapnék.

Felhasznált források

Templomi vendégkönyvek: Szeged-Alsóváros, Máriakálnok stb.
Kórházi vendégkönyvek: X Kórház Gégészeti és Szülészeti Osztálya
Panzioi vendégkönyv: I. Panzió Mátrafüred

Irodalom

BÁLINT Sándor - BARNA Gábor

1994 *Búcsújáró magyarok*. Budapest, Szent István Társulat

BELL, Catherine

1992 *Ritual Theory, Ritual Practice*. New- York - Oxford, Oxford Univ. Press

ČAPO-ZMEGAČ, Jasna

1994 „Mother help me get a good mark in history”. Ethnological Analysis of Wall Inscriptions in the Church of St. Peter and Paul in Osijek. *Ethnologia Europaea* 24, 67-76.

FRAUHAMMER Krisztina

1999 Vágyak és kérések egy búcsúban - az alsóvárosi Vendégkönyv. In: *Szent és profán között. A szeged-alsóvárosi búcsú*. Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár 3. Szerk. PUSZTAI Bertalan. Szeged, 71-82.

FRAUHAMMER Krisztina

1999 *Levelek Máriához. A máriakálnoki vendégkönyv. Briefe an Maria. Das Gästebuch von Máriakálnok /Gahling*. Devotio Hungarorum 6. BARNA Gábor (szerk.) Szeged.

HEIM, Walter

1961 *Briefe zum Himmel. Die Grabbriefe an Mutter M. Theresia Scherer in Ingenbohl*. Beitrag zur religiösen Volkskunde der Gegenwart. Basel.

HETÉNY János

2000 *Nagyboldogasszony virrasztása. Die Nachtwache der Jungfrau Maria*. Devotio Hungarorum 7. Szeged.

HOBBSBOWN, Eric – RANGER, Terrence (eds.)

1983 *The Invention of Tradition*. Cambridge, Cambridge Univ. Press

HULSE, Gray Tristan

1995 A modern votive deposit at a North Welsh Holy Well. *Folklore* 106. 31-42.

KROMER, Hardy

1996 *Adressat: Gott. Das Anliegenbuch von St. Martin in Tauberbischofsheim. Eine Fallstudie zur schriftlichen Devotion.* Tübingen

NEUWIRTH Judit

1998 *A Lukács gyógyfürdő hálátáblái.* (Szemináriumi dolgozat, kézirat.) Szeged

NIKITSCH, Herbert

1990 Schreiben und Glauben. Anliegenbücher als Beispiel moderner Volksreligiosität. In: Eberhart, Helmut - Hörandner, Edith - Pöttler, Burckhard (Hg.) *Volksfrömmigkeit. Referate der Österreichischen Volkskundetagung 1989 in Graz.* Wien, 191-201.

MOORE, Sally F. – MYERHOFF, Barbara G. (eds.)

1977 *Secular Ritual.* Van Gorcum, Assen/Amsterdam

PONISCH, Gabrielle

1996 Bitte um weiteres Glück! Anliegenbücher als Möglichkeit zeitgenössischer Devotion. In: Eberhart, Helmut (Hg.) *Schatz und Schicksal.* Wien, 261-273.

TURNER, Victor

1995 *The Ritual Process.* New York, Aldine de Gruyter.

Függelék

1. bejegyzés

„Mint paciens itt voltam a Gége osztályon (tályogos mandulaműtét) úgy a főorvos úr Dr. Koncz József mint az asszisztencia nővérek és minden alkalmazott a szép hivatást emberségesen, segítőkészen teljesítették.

Kivánom, hogy minden kórház minden osztályán ilyen minőségi teljesítményt nyújtsonak az egészségügyi dolgozók.

Sok szeretettel voltam ellátva 95. aug. 17-től aug. 25-ig mig teljesen rendbe hoztak és meggyógyítottak.

Kivánok minden jót az egész osztálynak

Kohánszky Béláné
ny. gyógyszerész

Bp. 1995. szept. kontrollra jelentkezem.”

2. bejegyzés

T. Gégészeti Osztály!

Ez úton szeretnék köszönetet mondani minden kedves gégészeti osztály dolgozójának! Tanár úr, Főorvosok, Orvosok, Műtősök, Főnővér, Nővérek, Takarítók! Hivatási kötelezettségen túlmenően, energiát, fáradságot, időt nem ismerve, küzdenek az igen súlyos betegek gyógyításáért, és nagyon nagy türelmet igénylő ellátásáért, hogy ismét visszahozhassák az élet soraiba, beteg embertársaikat.

Külön köszönöm kedves Koncz főorvos úr Önnek, hogy megoperált és olyan nagy gondossággal, odaadással, türelemmel volt irántam, amior vizsgált és kötözött.

Én ugyanis nyugtalan és félős beteg vagyok, de Ön ezeken a szorongásos állapotokon mindig átsegített, egy-egy biztató szóval, kedves mosollyal.

A Nővéri Karnak köszönöm azt az oda adó szeretetet teljes utógondozást, melyet az elesett betegekért megtesznek, néha anyai simogatással, biztató magatartásukal, hogy az ember felkel az ágyból és megpróbál saját lábán megállni, és újból élni akarni.

Szívemből kívánok az egész Stábnak erőt, egészséget, hosszú gondtalan, boldog életet sok-sok szeretettel, köszönettel és tisztelettel

Bp. 1966. II. 29.

XY-né"

3. bejegyzés

1996 márciusában és áprilisában több alkalommal jártam és feküdtem a Szent Imre Kórház Gégészeti Osztályán kivizsgálás, műtét és kezelés céljából.

Gyógyulásom alkalmából szeretném kifejezni köszönetemet az osztály orvosainak, nővéreinek és valamennyi munkatársának azért a magas színvonalú, figyelmes és bizalmat keltő ellátásért, amit tőlük kaptam. Elismerést érdemel az elhelyezés és ellátás kulturáltsága, az osztályra jellemző rend, szervezettség és tisztaság is.

1996. április 10.

Őszinte köszönettel
Dr. Kemenes Egon
1113 Bp., XI. Ulászló u. 39/41.

4. bejegyzés

Nagyon szépen köszönjük az osztályon dolgozó nővérek munkáját.
További jó munkát, jó egészséget kívánunk.

Dániel Emese
szülei

Emese

1996. április 19.

5. bejegyzés

Tisztelt Gégészet!

Szeretnénk köszönetet mondani az összes orvosnak, nővérnek, műtősöknek, akik olyan rendesek és aranyosak voltak velünk. Külön szeretnénk köszönetet mondani Dr. Koncz József főorvos úrnak, aki olyan türelemmel viselte félelmünket.

Budapest, 1996. 06. 08.

Gál Sándorné
Gyenge Dóra

6. bejegyzés

T. Gégészeti Osztály!

Köszönetet szeretnék mondani Dr. Jóba Róbert főorvosnak, aki kivette a manulámat és a műtősöknek, akik sok figyelmet szenteltek rám. Köszönet még a nővéreknek is.

Bő. 1996. 06. 08.

Gudman Szilvia

7. bejegyzés

Kedves Nővérek!

Immáron törzsvendégként szeretném megköszönni a kedvességeket, amit az itt töltött (eddig) 3 alkalommal kaptam.

A hangulat csodás istenien ellensúlyozza az egyébként számomra „kicsit” lehangoló épületet. Úgyhogy - így kicsit abnormálisan nem is irtózom a kórház-tól. de azért megvallom, hogy egészségesen most már szívesebben jönnek vissza Hozzátok. Itt olvastam a „Nevetséges szerelmeket” Kunderától - Nektek is ajánlom - mindenesetre a kórházi jeleneteket a könyvben ide képzeltem.

Ja, és különösen a vérvételek hangulata - ugye drága (Gazdasági) Főnővér! Remélem, nem lesz több rosszul bekötött infúzió más osztályokon ...

Még egyszer köszönöm szépen

További jó kedvet!

Szijjártó Orsolya

8. bejegyzés

Tisztelt Gégészeti Osztály!

Köszönettel tartozom az osztályon dolgoó minden orvosnak, nővérnek és a többi dolgozónak is, hogy ittlétem alatt a legkedvesebb elbánásban és szakértelemmel gyógyítottak.

1996. 10. 02.

X József

9. bejegyzés

Tisztelt Gégészet!

Ez úton szeretnék köszönetet mondani az osztályon dolgozó orvosoknak, nővéreknek és minden egészségügyi dolgozónak, hogy kedvességükkel és szakértelmükkel hozzásegítettek a gyógyulásomhoz.

96. X. 2.

X Zsolt

9/a (Az előzőhöz szinte hozzáírva:)

Minden jó, a kaja is, az idő rossz volt.

10. bejegyzés (képeslap beregasztva, száradó ruhák között egy függő denevért ábrázol)

In allen Lagen ...

bist Du der Beste!

(belül áthúzva)

SEIT (!) IHR DIE BESTEN!

Paul Szikura
(Németország)

(Ő a kép festője is!). bejegyzés

Mélyen Tisztelt Gégészeti Osztály!

Legmélyebb elismerésemet és köszönetemet szeretném kifejezni az osztályon dolgozó minden orvosnak, nővérnek és a kiszolgáló személyzetnek, akik mindent és lelkiismeretesen megtesznek a betegek mielőbb és sikeres gyógyulásáért.

Példa értékű lehetne más intézmények számára is.

Külön köszönöm Csokonai tanár úrnak nagyon biztos és jó keze van és remek sebész. Szinte „öröm” volt a keze alá menni! Úgy érzem jobb kezekbe nem is kerülhettem volna. Kellemesen csalódtam a Kórházban!

További sok sikert és gyógyult beteget!

Bp- 1997. 03. 05.

Tel: 256-1798

Szávai László

1171 Bp. Görömböly u. 54.

12. bejegyzés

Kedves Orvosok és Nővérek!

Szeretnék köszönetet mondani azért az odaadó ápolásért, amiben részesülhettem az itt töltött három nap folyamán. Sikerült egy újabb felejthetetlen élménnyel és emlékekkel gazdagodnom (ha nem is volt a világ legkellemesebb dolga), ki lehetett birni. Végre teljesült azon orvosok vágya, akik több, mint 14 éve pályáztak a mandulámra, mely Koncz főorvos úr szerint gigantikus méreteket öltött. Jó volt itt lenni, mivel mint kezdő egészségügyis, én is bepillantottam az itteni életbe és elmondhatom, hogy sikerült pozitív tapasztalatokat gyűjtenem, melyeket remélem én is tudok majd hasznosítani.

Kivánok tehát további gyógyult beteget, ezernyi 9r9met és jókedvt még a csüggesztő pillanatokban is.

Köszönettel és tisztelettel

Béres Brigitta

1997. 07. 16.

13. bejegyzés

Kedves Orvosok és Nővérek!

Örök hála azért, hogy kellemessé tették első kórházi tartózkodásunkat. A nővérek olyan hangulatot teremtettek, hogy néha azt is elfelejtettük, hogy betegek vagyunk. De Anita nővért elmarasztaljuk, mert a mai napig nem hozta a mandulaműtét estéjére beígért mandulás csokinkat. Minden orvos nagyon kedvesen és lelkiismeretesen bánt velünk, függetlenül attól, hogy ki műtött bennünket.

Örök hála a két „volt” mandulás lánytól a 335-ből.

Anita (?) Marianna

Bp. 1997. november 12.

14. bejegyzés

Gégészeti Osztály!

Kedves Orvosok és Nővérek!

Ez úton köszönöm, hogy a hosszú ideig tartó betegségem miatti ittlétemet segítettek elviselhetővé tenni gondoskodó szeretettel.

Csokonai tanár úrnak köszönöm, a sok fáradozását amit a gyógyulásom érdekében tett és a sorsnak, hogy az Ő gyógyító kezei közé vezérelt. Sok sikeres műtétet kívánok a hozzám hasonló betegek érdekében is. Dr. Kovács Mária doktornőnek velem és betegtársaimmal való törődésért és fáradságot nem ismerő munkájáért. Igazi orvos és kívánom, hogy sok sikert érjen el az életben ... Koncz József főorvos úrnak köszönöm az együtt érző szavait a hosszúra nyúlt idő miatt, amit itt töltöttem. Olyan embert ismertem meg benne, aki még a szavával és tekintetével is gyógyítja a betegeket.

Minden orvost, minden nővért, akik az osztályon dolgoznak, szívembe zártam. - Köszönet mindenért.

Kívánom, hogy siker, kitartás és jó egészség legyen a betegekért tett munkájuk jutalma!

Öszinte szeretettel fogok gondolni Rájuk, egy beteg a sok közül a 336-os szobából.

1997. nov. 16.

Szabóné

15. bejegyzés

Tisztelt fül - orr - gége Osztály!

Ezúton is szeretném megköszönni egész éves kemény munkájukat! Köszönöm az áldozatos munkájukat a nővéreknek, a műtősfüeknek és az itt dolgozó valamennyi beosztottnak. Külön köszönet az orvosi csapatnak, mely éjt-nappallá téve keményen, kitartóan „orr vérzésig” dolgozik és segíti szegény magyar betegeinket.

Mindenki (!) boldog és kegyelemteljes Karácsony és gazdagabb új évet kívánok!

Tisztelettel

olvashatatlan név

(dátum nincs)

16. bejegyzés (számítógépen írt levél beragasztva)

Tisztelt Gégészet!

Ez úton szeretnék kellemes karácsonyi ünnepeket és sikerekben gazdag új esztendő-t kívánni az osztály minden dolgozójának!

Illetve külön köszönetet mondani Leszler Zsófia doktornőnek, aki a szinte leírhatatlan emberiességgel, szeretetével eloszlatva a műtét okozta izgalmakat, a vártnál sokkal kisebb „megrázkódtatások” mellett, megszabadított a hosszú hónapok óta rendetlenkedő mandulámtól, és László Klára doktornőnek, aki a műtétet követő órákban többszöri beavatkozással segítette mielőbbi gyógyulásomat.

Elismerés illeti továbbá az osztályon dolgozó orvosok felkészültségét és barátságosságát mellet (!) a nővérek odaadó munkáját, akik az eddigi „passzív” kórházi tapasztalamból nem ismert segítőkészséggel támogatják a betegek felépülését elviselhetőbbé téve a kórházban töltendő szürke mindennapok egyhangúságát.

A közel kéthetes kórházi kezelésem alatt tapasztaltak alapján jóleső érzéssel töltött el, hogy az igen mostoha egészségügyi körülmények ellenére az osztály dolgozóinak szaktudása és mentalitása szinte példa nélküli a betegek nagy meglepedésére és örömére.

Ehhez az odaadó munkához kívánok mindannyiuknak sok sikert és jó egészséget.

Üdvözlettel

Podmaniczky Zoltán

Bp. 1997. 12. 26.

17. bejegyzés

Tisztelt Gégészeti Osztály!

Meglepődve és csodálattal tapasztaltuk, hogy az a pár nap amit itt töltöttünk milyen békében nyugalomban és kedvességben telt el.

A legtöbb embernek problémái vannak.

Hihetetlen, hogy aki itt dolgozik az szem előtt tartja az emberek félelmét, kíváncsiságát és megnyugtató viselkedésével elviselhetőbbé teszi az izgalmakat. Nagyon szépen köszönjük a törődést, mert jól esett hiszen emberek vagyunk. Kívánunk mindenkinek további jókedvet és jó egészséget, hogy láthassák a távozók - gyógyultakon, hogy nem hiába tették emít tenniük kellett.

Köszönettel és mély tisztelettel

Kós Lászlóné, Tuza Enikő

1998. 02. 06.

18. bejegyzés

Tisztelt Gégészeti Osztály!

1998. febr. 11-től március 31-ig feküdtem itt. Nagy műtét volt de mindenféle tekintetben meg voltam elégedve úgy a személyzettel mint az orvosi szolgálattal. Utólagosan köszönetemet fejezem ki.

1998. máj. 2-án

Mike Ferenc

19. bejegyzés

Tisztelt Gégészeti Osztály Dolgozói!

Kivétel nélkül mindenkivel és mindennel meg voltam elégedve, annál is inkább, mert sajnos az utóbbi időben több kórházban is megfordultam és így tudok különbséget tenni. Kívánom, hogy továbbra is ilyen lelkiismeretesen és odaadóan végezzék munkájukat! Sok köszönet mindenkinek.

1998. ápr. 22.

vitéz László Istvánné

20. bejegyzés

Tisztelt Gégészet, Fülészet

Szeretnék köszönetet mondani az összes orvosnak, műtősnak és nővéreknek akik olyan rendesek és segítőkészek voltak velem. Külön köszönet Dr. Kovács Máriának, aki áldozatkész munkájával szakmai tudásával elősegítette gyógyulásomat. Kívánom, hogy ezt a hozzá állásukat őrizték meg.

Tisztelettel

Bp. 1989 (!) 05. 14.

Dálnoki Árpád
1116 Rátz L. 82.

21. bejegyzés

Egy ideig majd bele döglöttem úgy fájt de mindenki halál rendi volt és élveztem az egészet (olvashatatlan írás).

Bp. 1998. VI. 8.

Tisztelettel
Szendrei András

22. bejegyzés

Köszönöm az Osztályon dolgozó csapat minden egyes tagjának a munkáját.
98. 06. 24.

Kiss Attila (338/5-ös)

23. bejegyzés

Köszönöm az Osztály úpolónőinek és orvosainak segítségét és gondozását.
98. 06. 24.

Németh Balázs (10 éves, 338/7)

24. bejegyzés

Tisztelt fül - orr - gége osztály dolgozói!

Szeretném megköszönni, hogy elviseltek ez alatt a 9 nap alatt. Minden tisztelem az orvosoké, ápolónőké, mert olyan lelkiismeretesen végzik a munkájukat. Külön köszönet Csokonai doktorúrnak, amiért a gyógyulás útjára bocsájtott.

Kívánom, hogy minden beteg legyen olyan elégedett, mint én. (Erre minden okuk meg is lesz.) Az ápolóknak és orvosoknak pedig sok türelmet az ilyen raplis betegek elviseléséhez, mint én.

Köszönet minenért!!!

Tisztelettel: Duzsi Gáborné 336/4

Ui: Ha rajtam múlik Szekszárdon (és Tolna megyében is) szeretni fogják a Tényi úti kórházat.

25. bejegyzés

Tisztelt Gégészet!

Szeretném megköszönni a sok gondoskodást és a sok odafigyelést.

Külön szeretném megköszönni Gazdag Mária doktornőnek a sok gondoskodást, Saci néninek, Zsuzsa néninek és még a többieknek.

Nagyon köszönöm

Ui mindennel elégedett vagyok.

Tisztelettel Pólya Anita 334/2

1998. 8. 26.

26. bejegyzés

Tisztelt Gégészet!

Nagyon szeretném megköszönni a gondoskodást és a jó ápolást. Külön köszönöm László Klára doktornő türelmességét és Saczi néni aranyosságát és Zsuzsanéninek no persze a többieknek.

Tisztelettel:

Halmai Noémi 334/3

1999. 8. 27.

27. bejegyzés

Kedves Gégészeti Dolgozók!

Szeretném megköszönni a gondoskodást, mellyel az elmúlt 3-4 napban részesítette. Szemben azzal a sok rosszindulató kóssa meséssel amit egy mandulaműtétről mondanak, ez alig hagyott bennem még csak kellemetlen érzést is.

A nővérek természetes kedvessége bizton állíthatom hogy pótolhatatlan, s az őszinte gondoskodás legbiztosabb jele.

Külön köszönet Leszler doktornőnek, hogy heteken át tartotta bennem a lelket, amíg csak el nem jött a szerda. Köszönet annak az orvosnak is – sajnos a nevét nem tudom – ezért külön elnézést – aki elkötötte a vérző bal oldalt. És köszönet a műtős „srácnak”, akinek olyan jó kedve volt mindig, hogy a „pácienst” is feldobta.

Mély tisztelettel Nálhi Ákos

1998. 09. 25.

28. bejegyzés

Tisztelt Gégészet!

Ezúton szeretnék köszönetet mondani, úgy a T. orvosoknak, Nővéreknek, Műtősöknek minden Gégészet dolgozójának aki fáarsztó munkájukkal hozzá segítették a gyógyulásomhoz további erőt egészséget kívánok a további munkájukhoz a jövőben

Szeretetteljes köszönettel.

Tisztelettel
Andi Józsefné

Nbp. 1998. X. 28.

29. bejegyzés

Sajnos be kellett feküdnöm. Néhány napos ittlétem alatt meggyőződtem arról, hogy a mosolygó oklevél kiadása jogos volt. Az osztály munkája összefogott, körültekintő és alapos. Kivétel nélkül mindenki részéről jóindulatot és segítőkészséget tapasztaltam, s nővérek valóban szívből kedvesek voltak.

Köszönöm munkájukat

Bp. 1998. 12. 19.

Béres Erzsébet 334/4

30. bejegyzés

Tisztelt Gégészet!

Az a pár nap, amit itt töltöttem (kényszerűen) az itt dolgozók munkájának köszönhetően gyorsan és kellemesen telt el.

Igazán kedvesen bánt mindenki velünk, betegekkel. Az ápolók, nővérek munkája kiemelkedően jó a többi kórházhoz hasonlítva. Az orvosok nyugodtsága és biztos szakértelme szintén megnyugtató volt számomra.

Még megjegyezhető, hogy az osztályt egy optimista, vidám hangulat hatja át, ami már magában véve is nagy szó, külön köszönet illeti ezért a nővéreket (Zsuzsát, Krisztit meg a többieket, akiknek a nevét sajnos nem tudom).

Köszönöm Csokonai főorvos úrnak a gyors, határozott és kvázi fájdalommentes műtétet, és az azutáni kezelést.

Mindenkinek kívánom a csapat további sikerét és hogy maradjanak együtt!
A nagy bajszos műtősiúnak is köszönet a kedélyességéért.

Budapest, 1999. jan. 11.

Molnárika „Ima” Gergő

31. bejegyzés

Kedves Gégészeti dólgozok! (!)

Köszönetet mondok minden nővérnek és orvosnak, műtősnek. Az itt lévő napjaim miatt olyan szeretetre mnéltó tisztelet tudó nővérek és orvosok vannak itt a Gégészeten.

Én még semelyik Kórházban se tapasztaltam ilyet. Segítők, szeretetre méltóék itt az itteni összes dolgozó. Külön köszönetet szeretnék mondani Dr. Kovács Mária doktornőnek, hogy az itt lévő napjaim alatt elviseltek, ápoltak. Köszönöm, hogy a gyógyulásomhoz is segítettek. 1998. november 6-án műtötek a fülemmel ami Kovács Mária doktornő és László Klára doktornő végzett lelkiismeretesen.

Sajnos 1999. jan 6-án ismét bekerültem a fülem miatt de hála a Kovács Mária doktornőnek nem kellett megint műteni a gyógyszer hozzá segített a gyógyulásomhoz. 1999. január 12-én a B épületbe az idegosztályra. De az biztos, hogy ilyen nővérek és ilyen orvosok nem lesznek ott. Sok szerencsét és erőteljes munkát kívánok minden kedves Nővérnek és orvosnak. Remélem, hogy minden beteg aki itt feküdt a gégészeten csak jót tud mondani a nővérekről és az orvosokról. Itt az orvosok és a Nővérek allapos munkát végeznek. Jó értelemben.

1999. január 11. 337/3 Bagi Zsuzsanna

32. bejegyzés

Tisztelt Gégészeti Osztály!

Köszönöm, hogy a Kedvesemtől kapott „Mogyi Mandulát” humorral és bol-dogan vettem át. Minden részítő hír ellenére egyáltalán nem fáj.

Köszönet a segítségükért!

Laskai Judit

1999. jan. 28-30.

33. bejegyzés

Tisztelt Gégészeti Osztály!

Köszönetet mondok minden kedves itt dolgozóknak, nővéreknek, orvosoknak, különösen Dr. Gazdag Márta doktornőnek, aki külön bejött, hogy vigasztal-jon engem a neéz napokban.

További jó munkát kívánnok.

Bajza Andrea

(dátum nélkül)

34. bejegyzés

Tisztelt Főigazgató!!!

1999. január 31-én éjjel – ügyeletben – jártam itt nyugtalanító gége-torok-fájdalommal.

Sajnos a magyar egészségügy ismét bebizonyította, hogy ott tart ahol tart. Az orvosnő aki munkáját végezve ügyelt elszomorító módon állt problémámhoz. Elfogadom a panaszokat, hogy keveset keresnek az orvosok, csak tudja én szintén nem túlfizetett tanárként nem tudom azt elfogadni, hogy ennek kárvallottjai akár az általam tanított diákok, vagy az önök által kezelt betegek legyenek!!! Elnézést az általánosításért, most kifejezetten dr. ? Gazdag Mártára gondoltam.

Bp. 1999. 02.01. Üdvözlettel X József

35. bejegyzés

A sok félelme, fájdalomra, kínra gyógyír az a rezgéstartomány, amit SZERET-nek hívnak. Hozzá még recept nélkül a tudás, gondoskodás, türelem, csapatszellem.

Ahol ezt kaptam:

SZENT IMRE Kórház

„GÉGÉSZETI JELLEM”!

Üdvözlettel Nyári Mihály 335/2

Budapest, 1999. febr. 11.